

46. Strážky, kaštieľ, 1570—1590

plne sa tu môže uplatniť plasticita ich hmoty. Viditeľne rozvíjajú nové priestorové ponímanie architektúry a renesanciou preferované kompozičné princípy — ucelenosť a ukončenosť stavebného diela, symetriu, prevládajúcu horizontalitu stavebnej hmoty, vyvažovanú vertikálnymi akcentmi a pod.

Nové architektonické kvality kaštieľov boli dôsledkom nových podmienok a požiadaviek. Súviseli, ako sme už rozviedli v časti o fortifikačnom staviteľstve, predovšetkým so zmenou spôsobu vedenia vojny. V stredveku mali rozhodujúcu vojenskú úlohu obrnení „ťažkoodenci“, rytieri s rozvojom strelných zbraní, a osobitne delostrelectva, aj s rozvojom pechoty — tohto typicky plebejského, meštianskeho, ale aj žoldnierskeho vojska — no začala šľachta postupne strácať iba svoju vojenskú prioritu, ale na význame

strácali aj jej sídla, stredoveké hrady. Feudálni šľachtici vyvodzovali z týchto zmien celkom logické konzekvencie; stahovali sa z hradov do rovinných kaštieľov uprostred svojich pozemkov a do miest, začínali podnikať, obchodovať, robiť vojenské kariéry v nových podmienkach, alebo veľkú politiku pri dvore. To všetko prinášalo aj mnohé zmeny v spôsobe ich života.¹⁴

Opevnené rovinné kaštiele sa stavali na Slovensku pomerne dlho do 17. storočia, iste aj v dôsledku neustálych tureckých útokov. Stará sieť oporných bodov feudálnej moci v krajine — šľachtické a kráľovské hrady, kláštory — doplnila sa o hustú sieť kaštieľov. No obranyschopnosť väčšiny renesančných kaštieľov, aj keď ich ešte často opevnili a obohnali aj vodnými priekopami, bola už obmedzená a čoraz druhora-